କରିବା ସହଜ ହୋଇଥାଏ । ରୋଇବାର ୨୦-୨୫ ଦିନ ପରେ ହାତରେ ବାଛି ଘାସ ଦମନ କରାଯାଇପାରେ । ବର୍ଷା ଋତୁରେ ବୃଷ୍ଟିପାତରେ ଅନିୟମିତତା ଯୋଗୁଁ ଘାସମରା ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ ସମ୍ଭବ ହେଉ ନଥିବାରୁ ଏହି ଉପାୟରେ ଘାସ ଦମନ କରିବା ବେଶ୍ ଉପଯୋଗୀ ହୋଇଥାଏ । ତେବେ, ଖରିଫ ଋତୁରେ ଆକାଶ ମେଘମୁକ୍ତ ଥିବାବେଳେ ଗଜା-ପର ଘାସମରା ଔଷଧ (ରୋଇବାର ୧୫-୨୦ ଦିନ ପରେ) ପ୍ରୟୋଗ ଦ୍ୱାରା ହାତରେ ଘାସ ବାଛିବା ଜନିତ ଶ୍ରମ ଲାଘବ ହୋଇଥାଏ ।

ଜଳ ପରିଚାଳନା :

ଧାନ ଫସଲରେ ଜଳ ଆବଶ୍ୟକତାର ସଙ୍କଟ ସମୟ ହେଉଛି; କ) ଥୋଡ଼ ହେବା, ଖ) ଗର୍ଭ ଅବସ୍ଥା, ଗ) କେଣ୍ଡା ବାହାରିବା ଏବଂ ଘ) ଫୁଲ ହେବା । ଅଣଜଳସେଚିତ ଅଞ୍ଚଳ ପାଇଁ ବୁଣାଧାନରେ ହିଡ଼ ଦେଇ ଜମିରେ ୫ ସେ.ମି. ପାଣି ରଖାଯିବା ଦରକାର । ଜଳସେଚନର ସୁବିଧା ଥିବା ଜମିରେ ଏକାନ୍ତର ଭାବେ ଜଳସେଚନ ଓ ଜମି ଶୁଖିଲା ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଫୁଲ ହେବାର ୧୫-୨୦ ଦିନ ପରେ କିଆରୀରେ ଠିଆପାଣି ରଖିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଦୀର୍ଘ ଦିନ ଧରି (୨୦ ଦିନରୁ ଅଧିକ) ୨୫ ସେ.ମି.ରୁ ଅଧିକ ଠିଆପାଣି ରହୁଥିବା ଜମିରେ ଏହି କିସମ ଚାଷ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ।

ରୋଗ-ପୋକ ପରିଚାଳନା :

ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ସବ୍-୧ କିସମର କେତେକାଂଶରେ ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ ଓ ମହିଷା ରୋଗ ପ୍ରତିରୋଧି କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏହାଛଡ଼ା ଏହି କିସମର ମଧ୍ୟ କେତେକାଂଶରେ ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ଓ ଧଳା ପିଠିଆ ପତ୍ରଡିଆଁ ପୋକ ପ୍ରତିରୋଧି କ୍ଷମତା ରହିଛି । ସଫାସୁତୁରା ଚାଷ, ରୋଗମୁକ୍ତ ବିହନ ବା ତଳି ବ୍ୟବହାର ଏବଂ ଅନୁମୋଦନ ପରିମାଣ ଠାରୁ ଅଧିକ ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାର ପ୍ରୟୋଗ ନକରିବା ଦ୍ୱାରା ରୋଗପୋକ ହେବାର ଆଶଙ୍କା କମି ଯାଇଥାଏ । ସମନ୍ୱିତ ପରିଚାଳନା ପଦ୍ଧତି ଅବଲମ୍ବନ ଦ୍ୱାରା ରୋଗପୋକ ଦାଉରୁ ଫସଲକୁ ରକ୍ଷା କରାଯାଇପାରେ । ତେବେ, ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁକୂଳ ପରିସ୍ଥିତିରେ କୃଷକମାନେ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ କୀଟନାଶକ ଔଷଧ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବେ ।

ଅମଳ :

ଶତକଡ଼ା ୮୦ ଭାଗ କେଣ୍ଡା ଶୁଖି ନଡ଼ା ରଙ୍ଗର ହୋଇଗଲେ ଫସଲ ଅମଳ ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହୁଏ । ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ଫସଲ କାଟି ପେଡାଲ୍ ଥ୍ରେସର୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ଅମଳ କଲେ କମ୍ ସମୟ ଓ କମ୍ ଶ୍ରମ ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ଅମଳ ହୋଇଥିବା ଶସ୍ୟକୁ ଖଳାରେ ବା ତାରପୋଲିନ୍ ଉପରେ ଶୁଖାଇ ଜଳୀୟ ଅଂଶକୁ ୧୨% କୁ ଅଣାଯିବା ପରେ ସାଇତା ଯାଇଥାଏ ।

ଯୋଗାଯୋଗ ଠିକଣା :

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

ପ୍ରଥମ ମହଲା, ସିଜି ବ୍ଲକ୍, ନାସ୍କ କମ୍ପ୍ଲେକ୍ସ, ଦେବ ପ୍ରକାଶ ଶାସ୍ତ୍ରୀ ମାର୍ଗ,
ପୁଷା କ୍ୟାମ୍ପସ, ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ - ୧୧୦୦୧୨, ଭାରତ
ଟେଲିଫୋନ : +୯୧-୦୧୧-୬୬୭୬୩୦୦୦
ଫାକ୍ସ : +୯୧-୦୧୧-୨୫୮୪୧୮୦୧

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ (IRRI), ଓଡ଼ିଶା

ଓଡ଼ିଶା ହବ୍ ଅଫିସ, ପ୍ଲଟ ୩୪୦/ସି, ଶହୀଦନଗର,
ଭୁବନେଶ୍ୱର, ୭୫୧୦୦୭
ଟେଲିଫୋନ : ୦୬୭୪-୨୫୮୪୯୨୯

www.irri.org. www.rkbodisha.in www.knowledgebank.irri.org

ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ସବ୍-୧

(ଏକ ବନ୍ୟା ସହନଶୀଳ ଧାନ କିସମ)

IRRI

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ

www.irri.org. www.rkbodisha.in www.knowledgebank.irri.org

କିସମ ସମ୍ପର୍କରେ :

ଏହି କିସମ ସିଆର୍ ୧୦୦୯ (ସାବିତ୍ରୀ)ର ଏକ ଉନ୍ନତ ରୂପ ଅଟେ । ଏଥିରେ ସବ୍-୧ ଜିନ୍ ପ୍ରବେଶ କରାଯାଇ ଥିବାରୁ ଏହା ତଳି ଅବସ୍ଥାରେ ୧୫ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଢ଼ିପାଣି ସହ୍ୟ କରିପାରେ । ସିଆର ୧୦୦୯ ସବ୍-୧ ଏହାର ମୂଳ କିସମ ପରି ବିଳମ୍ବ ଅବଧି (୧୫୫ ଦିନ), ଅଧିକ ଅମଳକ୍ଷମ (ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୬.୦ ରୁ ୬.୫ ଟନ୍) ଏବଂ ଏହାର ପତ୍ରଚିତା ରୋଗ, ମହିଷା ରୋଗ, ମାଟିଆଗୁଣ୍ଡି ପୋକ ଓ ଧଳା ପିଠିଆ ପତ୍ରଡିଆଁ ପୋକ ପ୍ରତି କେତେକାଂଶରେ ପ୍ରତିରୋଧି କ୍ଷମତା ରହିଛି । ଏହା ସଙ୍କଟ ଅବସ୍ଥାରେ ଅନ୍ୟ କିସମ ତୁଳନାରେ ହେକ୍ଟର ପ୍ରତି ୧ ରୁ ୨ ଟନ୍ ଅଧିକ ଅମଳ ଦେଇଥାଏ । ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ସବ୍-୧ ଚାଉଳର ଦାନା ଛୋଟ ଓ ମୋଟା ଏବଂ ଧାନରୁ ଅଧିକ ଚାଉଳ ମିଳିଥାଏ । ଅଧିକ ଆମାଇଲୋଜ୍ ଥିବା ସହିତ ସାମାନ୍ୟ ଅଠାଳିଆ ଗୁଣ ଥିବାରୁ ଇଡ଼ଲି କରିବା ପାଇଁ ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଠିଆପାଣି ରହୁଥିବା ଓ ହଠାତ୍ ବନ୍ୟା ଆସୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ସବ୍-୧କୁ ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ବଦଳରେ ଚାଷ କରାଯାଇପାରିବ ।

କିପରି ଚାଷ କରାଯିବ ?

ଓଡ଼ିଶାର ଅଧିକାଂଶ କୃଷକ ସିଆର୍ ୧୦୦୯ ସବ୍-୧ କିସମକୁ ରୁଆଧାନ ଭାବେ ଚାଷ କରିବାକୁ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ପାଣି ଜମି ରହୁଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ବୁଣାଧାନ ଭାବେ ଏହା ମଧ୍ୟ ଭଲ ଅମଳ ଦେଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ ମେ ରୁ ଜୁନ୍ ମାସରେ ବିହନ ବୁଣିବା ଉଚିତ୍ । ସମୟ, ପରିଶ୍ରମ ଓ ଖର୍ଚ୍ଚ କମାଇବା ପାଇଁ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ରୋଇବା ପଦ୍ଧତିର ବେଶ୍ ପ୍ରସାର ଘଟିଛି । ଲେଜର ଲେବ୍‌ଲର୍ ସାହାଯ୍ୟରେ ବଡ଼ ଆକାରର ଜମିକୁ ସମତୁଲ କରାଗଲେ ଅଧିକ ଅମଳ ମିଳିପାରିବ ।

ବିହନ ବିଶୋଧନ:

ଭରସାଯୋଗ୍ୟ ଉତ୍ସରୁ ଉନ୍ନତ ମାନର ପ୍ରମାଣୀକୃତ ବିହନ କିଣନ୍ତୁ । ଗୋଟିଏ ରାତି ପାଇଁ ବିହନକୁ ପାଣିରେ ଭିଜାଇ ବିହନ ଉପଚାର କରାଯାଇପାରେ । ଶତକଡ଼ା ୨୦ ଭାଗ ଲବଣ ଦ୍ରବଣରେ ବିହନକୁ ବୁଡ଼ାଇବା ପରେ ଏହାକୁ ସଫା ପାଣିରେ ଧୋଇ ମଧ୍ୟ ବିହନ ଉପଚାର କରାଯାଇପାରିବ । ଅଗାଡ଼ି ବା ଭାସୁଥିବା ଧାନକୁ ବାହାର କରି ପାଣି ନିଗାଡ଼ି ଦିଅନ୍ତୁ । ବିହନକୁ ଦିନେ ବା ଦୁଇ ଦିନ ଛାଇରେ ଶୁଖାଇ ଦିଅନ୍ତୁ । ରୋଗ ହେବାର ଆଶଙ୍କା ଥିବା ଅଞ୍ଚଳରେ ପ୍ରତି କିଲୋଗ୍ରାମ ବିହନ ସହିତ ୨ ଗ୍ରାମ କାର୍ବେଣ୍ଡାଜିମ୍ ମିଶାଇ ବିଶୋଧନ କରିବା ଉଚିତ୍ ।

ତଳି ପ୍ରସ୍ତୁତି :

ରୋଇବା ପାଇଁ ଜୁନ୍ ମାସ ମଧ୍ୟମ ଭାଗ ବା ଜୁଲାଇ ମାସ ପ୍ରାରମ୍ଭରେ ତଳିପଟାଳି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତୁ । ଯାନ୍ତ୍ରିକ ରୋପଣ ନିମନ୍ତେ ମସିଣା ତଳିପଟାଳି କରାଯିବା ଦରକାର । ଶୁଷ୍କ/ଆର୍ଦ୍ର ଉଚ୍ଚ ପଟାଳି ବା ମସିଣା ତଳିପଟାଳି ପାଇଁ ଉପଚାର ଏବଂ ବିଶୋଧନ ହୋଇଥିବା ବିହନ ବ୍ୟବହାର କରିବା ଉଚିତ୍ । ଏକ ହେକ୍ଟର ଜମିରେ ରୋଇବା ପାଇଁ ୧୦୦୦ ବର୍ଗ ମିଟର ତଳି ପଟାଳିରେ ୪୦ କି.ଗ୍ରା. ଗଜା ହୋଇଥିବା ବିହନ ବୁଣାଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତଳି ପଟାଳି ପ୍ରସ୍ତୁତି ବେଳେ ୧୦୦୦ ବର୍ଗ ମିଟର ପାଇଁ ୧୨୦୦ କି.ଗ୍ରା. ସଢା ଖତ ଓ ୨.୫ କି.ଗ୍ରା. ଜିଙ୍କ ସଲଫେଟ୍ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦରକାର ।

ଜମି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ରୋଇବା :

ପ୍ରଥମ ଥର ହଳ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ସମସ୍ତ ଜୈବିକ ଖତକୁ ସମାନ ଭାବେ ଜମିରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତୁ । ସବୁଜ ସାର ଫସଲ ବା ଜୈବିକ ଖତ ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାର ପରିମାଣକୁ ଶତକଡ଼ା ୫୦ ଭାଗ କମାଇ ଦିଆଯାଇପାରେ । ରୋଇବାର ୨-୩ ସପ୍ତାହ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରଥମ ହଳ ବା ଗଭୀର ହଳ କରିବା କାର୍ଯ୍ୟ ସାରିଦେବା ଭଲ । ପ୍ରଥମ ଥର ହଳ କରିବାର ୭-୧୦ ଦିନ ପରେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ହଳ କରିବା ଦରକାର । ଏହାର ୧୦ ଦିନ ପରେ ଏବଂ ରୋଇବାର ଦିନେ ପୂର୍ବରୁ କାଦୁଅ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଟ୍ରାକ୍ଟର୍ ଚାଳିତ କେଜ୍ ହ୍ୱିଲରେ ଚାଷ କରାଗଲେ ମାଟି ଭିତରେ ଜଳର ପ୍ରବେଶକୁ ହ୍ରାସ କରାଯାଇଥାଏ । ଫଳରେ ଜଳର ଆବଶ୍ୟକତା ଶତକଡ଼ା ୨୦ ଭାଗ କମି ଯାଇଥାଏ । ପ୍ରାୟ ୨୦-୨୫ ଦିନର ତଳିକୁ ହାତରେ ବା ଯନ୍ତ୍ର ସାହାଯ୍ୟରେ ରୁଆଯାଇପାରେ । କାଦୁଅ ଜମିରେ ୨୦ x ୧୦ ସେ.ମି. ବ୍ୟବଧାନରେ ବୁଦା ପ୍ରତି ୨-୩ ଟି ତଳି ରୁଆଯାଇଥାଏ ।

ଖାଦ୍ୟସାର ପରିଚାଳନା :

ଆନ୍ତର୍ଜାତୀୟ ଧାନ ଗବେଷଣା ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ପକ୍ଷରୁ ସ୍ଥାନଭିତ୍ତିକ ଖାଦ୍ୟସାର ପରିଚାଳନାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଥାଏ । ଏଥିପାଇଁ "ଧାନ ଫସଲ ପରିଚାଳ" ନାମରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ୱେବ୍ ଆପ୍ (http://webapps.irri.org/in/od/rcm/) ବ୍ୟବହାର କରାଯାଇଥାଏ । ବିହନ କିସମ, ମୃତ୍ତିକାର ଉର୍ବରତା ଓ ଆଶା କରାଯାଉଥିବା ଅମଳ ଆଧାରରେ "ଧାନ ଫସଲ ପରିଚାଳକ" ଦ୍ୱାରା ସୁପାରିଶ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ସାର ପ୍ରୟୋଗରେ ଖର୍ଚ୍ଚ ହ୍ରାସ ଓ ଅଧିକ ଅମଳ ପାଇବା ନିମନ୍ତେ କୃଷକମାନଙ୍କୁ ମୃତ୍ତିକା ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ କାର୍ଡ ପ୍ରଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ତେବେ ସାଧାରଣ ଅନୁମୋଦନ ଅନୁସରଣ କରାଯାଉଥିଲେ, ସମସ୍ତ ଫସ୍‌ଫରସ୍ (ହେକ୍ଟର୍ ପ୍ରତି ୬୦ କି.ଗ୍ରା.) ଓ ପଟାସ୍‌କୁ (ହେକ୍ଟର୍ ପ୍ରତି ୩୦ କି.ଗ୍ରା.) ଶେଷ ଓଡ଼ ଋଷ ବେଳେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ଦରକାର । ଯବକ୍ଷାରଜାନ ସାରକୁ (ହେକ୍ଟର୍ ପ୍ରତି ୧୨୦ କି.ଗ୍ରା.) ଚାରି ସମାନ କିସ୍ତିରେ; ରୋଇବାବେଳେ ଏବଂ ରୋଇବାର ୩, ୬ ଓ ୯ ସପ୍ତାହ ପରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯିବା ଦରକାର । କିଆରୀରେ ପାଣି ଜମି ରହିଥିଲେ, ପାଣି ନିଗିଡ଼ି ଯିବାର ୫-୭ ଦିନ ପରେ ହେକ୍ଟର୍ ପ୍ରତି ୨୦ କି.ଗ୍ରା. ଯବକ୍ଷାରଜାନ ପ୍ରୟୋଗ କରାଗଲେ ଗଛ ଶୀଘ୍ର ବଢିଥାଏ ।

ଅନାବନା ଘାସ ପରିଚାଳନା :

ବିହନ, ତଳିପଟାଳି, ମଡ଼ା ଯାଉଥିବା ପାଣି ଏବଂ ଚାଷ ଉପକରଣକୁ ଘାସ ଓ ଘାସମଞ୍ଜି ମୁକ୍ତ କରିବା ଦରକାର । ଯଦିଓ ରୁଆଧାନ କିଆରୀରେ କାଦୁଅ କରିବା ଓ ରୋଇବାବେଳେ ଅନାବନା ଘାସ ମରି ଯାଇଥାଏ; ତଥାପି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଉଠୁଥିବା ଘାସକୁ ଦମନ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ରୁଆଧାନ କିଆରୀରେ ୩-୫ ସେ.ମି. ପାଣି ରଖାଗଲେ ଯାନ୍ତ୍ରିକ ପଦ୍ଧତିରେ ଘାସ ଦମନ (କୋନୋ/ରୋଟାରି ଡ୍ରିଡ଼ର୍ ଚଳାଇ) ଘାସ ଦମନ